

Nr 9.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner om beredande av större plats för s. k. personval vid allmänna val.

Uti de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 191 i första kammaren av herr *Wahlund* och nr 237 i andra kammaren av herr *Ericsson* i Näs hemställes, »att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om en förutsättningslös utredning av det nuvarande valsystemet i syfte att bereda större plats för s. k. personval».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionerna.

Det proportionella valsätt, som infördes i Sverige år 1909, bygger på partiet som det grundläggande momentet i valet. Förslag om frångående eller förändringar i detta valsätt ha vid flera tillfällen varit föremål för riksdagens prövning. Sålunda ha motionsvis förslag väckts om införande av majoritetsval i enmansvalkretsar, och vid några tillfällen ha önskemål framförts om ett valsätt, som möjliggjorde röstning i första hand på vissa personer.

De s. k. proportionsvalssakkunniga, vilka i anledning av bland annat en utav 1918 års lagtima riksdag avlåten skrivelse (nr 113) år 1919 tillsattes med uppgift att utreda och föreslå de ändringar i det då gällande proportionella valsättet, som för avhjälpan av bristerna i detsamma kunde anses påkallade, upptogo i sitt år 1921 avgivna betänkande II till behandling frågan om införande av en »personmetod». De sakkunniga tillerkände en personmetod bestämda ideella företräden framför en partimetod, men funno hela frågan om personmetoder vara allt för litet genomdebatterad såväl principiellt som tekniskt för att förutsättningarna för definitivt framläggande av förslag i sådan riktning skulle vara för handen. De sakkunniga påpekade även, att en personmetod skulle kunna tänkas föra till ett rakt motsatt resultat mot det åsyftade eller till en än större makt för partiledningarna vid valet än vad fallet vore vid tillämpningen av en partimetod. Samverkan mellan väljare tillhörande en viss meningsriktning måste nämligen vid en personmetod konstitueras genom gemensamma kandidatnamn i stället för som vid en partimetod genom anslutning till visst parti (gemensam partibeteckning eller anmäld samverkan mellan olika listor), och den vid en partimetod möjliga friheten att inom ett parti rösta på vilka kandidater som helst utan att riskera mandat för partiet försvunne eller minskades vid en personmetod.

Vid 1924 och 1929 års riksdagar väcktes motioner med begäran om utredning rörande möjligheten att bygga de allmänna valen på en metod som i högre grad möjliggjorde direkt personval. Med hänvisning till vad härom anförts i proportionsvalssakkunnigas betänkande avstyrkte konstitutionsutskottet motionerna (utl. 1924/21, 1929/9), vilka ej heller föranledde någon riksdagens åtgärd.

I en motion (I: 105 av herr Persson, Karl) vid föregående års riksdag hemställdes om utredning angående åtgärder, som kunde bereda ökad möjlighet för väljarna att taga hänsyn till vederbörande kandidats personliga kvalifikationer. Motionen i ämnet avslogs av riksdagen på hemställan av konstitutionsutskottet, som i sitt utlåtande (nr 19) i ämnet bland annat framhöll, att de uppslag i förevarande avseende, som framförts i motionen, knappast vore ägnade att främja angivna syfte. Den av motionären ifrågasatta ordningen, enligt vilken den röstande skulle kunna medelst förprickning ange den kandidat, på vilken han önskade rösta, skulle, såvitt utskottet kunde finna, icke bereda större möjlighet till personval än den som redan gällande valmetod erbjöde. Därtill komme, att det bleve vanskligt att utforma regler för röstsammanräkningen och att denna i varje fall måste bli svåröverskådlig.

Några nya bärande sakskalet för en framställning i de nu föreliggande motionernas syfte ha ej anförts av motionärerna. Med hänsyn härtill får utskottet avstyrka bifall till förevarande förslag under hänvisning till sina tidigare uttalanden i ämnet. Utskottet hemställer alltså,

att motionerna I: 191 och II: 237 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 15 mars 1949.

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN.

Närvarande

från f ö r s t a kammaren: herrar Jones Erik Andersson, Gottfrid Karlsson*, Karl August Johanson, Elmgren, Herlitz, Mattsson, Björck*, Thun* och Damström; samt

från a n d r a kammaren: herrar Hallén, von Friesen*, Fast*, Pettersson i Norregård*, Norén, Spångberg*, Jonsson i Haverö*, Nordkvist*, Håstad och Häckner*.

* Ej närvarande vid justeringen.